

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Francisci Svarez Granatensis E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Primarij
at[que] Emeriti olim Professoris Tractatvs Qvinqve, Ad
Primam Secvndae D. Thomae**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1629

Dispvatio IX. De vsu & imperio, continens sectiones tres.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94065)

V. Aliud dubium etiam resoluitur de homine nō habente vsum rationis, an in illo sit electio propriē? Dico primō esse quendam modū electionis multo magis propriū quā in brutis, quia potest mediā cū fine, & inter se cōferre. Vnde interrogatus amens ratiōnem reddit, propter quā hoc potius, quā illud eligat. Et ratio à priori est, quia in hoc nō est omnino impedita operatio ratiōnis, vt suo loco vidimus. Tamē aduerte secūdo, illam electionem nō esse propriē humanā seu moralem, quia in illa amens, vel puer nō habet dominium, neque fit ex perfectō consilio, & potestate operantis. Et ratio futuri potest ex dictis suprà de voluntario, quia tūc ratio sequitur iudiciū sensus, & nō per se, & propria virtute iudicat, voluntas autē comitatur tūc intellectū. Vide Caiet. 2. 2. q. 88. art. 1. & 1. 2. q. 6. art. 2. ad 2. & 1. p. q. 82. art. 1. ad 3. Aristot. 1. mag. mor. cap. 16. & Victor. in relect. de perueniēte ad vsum ratiōnis.

VI. Qui peculiaritē circa hoc interrogat, an possit quis in aliquo medio carere vfu ratiōnis ad vtrum vsus eligendū, & habere in omnibus aliis. Dico breuiter, & nota primū, vsum ratiōnis dupliciter posse perturbari: vno modo permanentē, & quasi in habitu, vt quando læsio, & indispositio sensuum prouenit ex ægritudine permanente, & ita sentio de amente, vel ebrio: alio modo quasi in transitu solum vt in illo, qui ira, vel furore agitatur. Priori modo nō credo posse cōtingere aliquem in vna materia posse vti ratiōne, & nō in aliis. Et ratio est, quia facultas ratiōcinandi potius pendet ex effectu, quā ex modo, & ex intelligentia principiorum. Principia autē, & modus ratiōcinandi eiusdem ratiōnis, & ordinis sunt, præcipuē in materia morali. Et ideo quod propter impedimentum sensuum nō potest, vel rectā ratiōne iudicare de aliquo principio, vel conuenienter ex illo colligere, eadem ratiōne nō poterit in reliquis, quia eadem virtus ratiōnis requiritur: neque indispositio sensuum potest esse talis, vt de se magis impediatur in vna materia, quā in alia. Quod si aliquando videantur isti homines vt cordati loqui, id vel casu, vel ex consuetudine aliqua præterita accidit: contingere autē potest hominem alias rectē dispositum ad vtendum ratiōne ita esse affectum in aliquo negotio, vel materia, vt illa proposita statim vehementer commoueat, & organum phantasiæ alteretur. Et ideo eo tempore nō potest vti ratiōne: tamen pro tunc indispositus verē est in quacunq; materia.

VII. Aliam difficultatem huc pertinentem tractat D. Thom. 1. 2. q. 15. art. 4. an electio requirat directionem superioris ratiōnis, vel sufficiat inferioris: sed quia quod hic est difficile, pertinet ad materiam de peccatis, dico breuiter, electionem, vel consensum, quatenus actus humanus est, & liber, per se dirigi posse nō solum à ratiōne superiori, sed etiam ab inferiori, quia ratiō inferior verē ratiōcinatur, & iudicat, licet per principia inferioris ordinis: tamē prout est actus habet ratiōnem culpæ, interdum inferiori ratiōni, interdum superiori tribuitur, vt ex loco latius dicam.

DISPUTATIO IX.

De vsu, & imperio.

IXIMVS de actibus pertinentibus ad ordinem intentionis: nunc breuiter de his, qui ad ordinem executionis pertinent, de quibus D. Thom. 1. 2. q. 16. & 17.

SECTIO I.

Quid sit vsus, & quod eius obiectum.

Vsus apud Theologos, omisis aliis significationibus, à fruitione distinguitur, & illi quasi opponitur, ex Aug. de doctr. Christian. cap. 3. vbi ait, vti esse id, quod in vsu venit, ad id, quod amas obtinendum, referre. Nota tamen, in reamata propter aliam posse versari & electionem, & facultatem etiam aliquam inferiorē eam rem exequendo. Et in hoc vltimo consistit, vel perficitur vsus: & ideo D. Thom. dixit, vsum significare applicationem ad operandum: sciendum autē est, applicationem potentie exequentis nō habere ratiōnem vsus, nisi vt est actio voluntaria ad finem ab ipso operante relata, & ideo bruta nō vtuntur propriē, quapropter in ipsomet vsu distingui debet & actio exterior ipsius potentie, quæ ad exequendū opus applicatur, & actio interior illius potentie, quæ exteriorem applicat. Dicunt ergo quidam, vsum propriē esse illam actionem externam, & ideo, vsum nō esse actum elicitem à voluntate, sed imperatum. Alii verò cum D. Thom. dicunt interiorem illam actionem esse vsum: & consequenter dicunt esse elicitem à voluntate. Sed fortē dissentio est in verbis, nam in re constat vsum compleri in ipsa executione. Ceterum etiam est, præcedere ante istam executionem aliquem actum interiorem appetitus, qui est causa exterioris actionis humanæ. Quare nō mihi displicet illa distinctio communis vsus in actiūm, & passiuū, iuxta quam.

I. Dico primō: vsus actiuus est actus elicitus à voluntate. Probatur, quia voluntas est, quæ mouet cæteras potentias ad operandum: sed nō mouet, nisi per actum ab ipsa voluntate elicitem: ergo per illum vtitur inferioribus potentiis, & actibus earum. Imò & intellectu & se ipsa, quatenus se ipsam applicat ad exercitiū actus.

II. Dico secūdo: vsus passiuus est in exteriori potentia exequente. Pater, quia est vsus procedens ab vsu actiuo: & ideo dicitur passiuus, quāuis respectu ipsius rei exterioris, vel interioris extrinsecè habeat quamdam actionem actiuam: sic enim motione manū vtor calamo, & dici potest actiuus secundarius, vt dicitur Dur. in 1. d. 1. Sed dices, etiam actus appetitus sensitui habet ratiōnem vsus. Respondetur breuiter: in homine hic appetitus nō potest mouere alias potentias, nisi consentiente voluntate: & ideo consequens vsus tribuitur voluntati, præcipuē moraliter. Et præterea vsus, vt suprà dixi, propriē importat actum perfectē voluntariū: & propterea ipsamet motio appetitus sensitui nō habet ratiōnem vsus, nisi vt subest voluntati. Et hic facile definitur, quod sit obiectū huius actus.

III. Vade dico tertiō: vsus propriē est de mediis. Est D. Thomæ, & omnium ex August. supra, & probatur ex vi nominis: nā vsus significat motum.

nam quemdam. Et confirmatur, nam vltus versatur immediatè circa nostras actiones humanas, quæ sunt media ad cognoscendum vltimum finem ex Augst. 11. de Civit. cap. 25. Et ex hoc colligitur propriè, & immediatè vsum, qui est actus voluntatis, versari circa interiores potentias, & actiones hominis; quia est applicatio potentiarum ad opus: tamen ex consequenti, & mediatè versatur circa res exteriores, prout eas ad nostras actiones ordinamus, vel prout sunt materia nostrarum actionum; quapropter nulla re vti dicimur, nisi subiecta sit nostræ voluntati. Quod varijs modis contingere potest, nam aliquando subijcitur tanquam instrumentum; aliquando tanquam materia, vel obiectum; aliquando solum, quia est nobis illa res comoda.

V. Sed obiicies; nam sequitur, nos non posse vti Deo contra Augst. Probatur, quia est nobis valde vtilis; & possumus illum diligere propter nostrum commodum. Confirmatur primò; nam beati saltem dicuntur vti Deo tanquam obiecto, & speculo, in quo omnia vident. Confirmatur secundo, nam vtimur sole, & Angelis etiam; quæ tamen res non subsunt nostræ voluntati. Respondetur ad argumentum primum, nos non vti Deo, sed possumus vti actionibus circa Deum, id est, amore secundo. Aliud est, Deum esse vtilem nobis, & ideo amari; quod interdum fieri potest amore etiam honesto, licet non perfectio. Aliud est vti Deo, quod fieri recte non potest; tum quia non est in potestate hominis, applicari Deum ad efficiendum id quod sibi est vtile; tum etiam quia licet amor Dei possit referri propriè in nostram vtilitatem, tamen non vltimate, sed tandem debet terminari in ipsummet Deum. Vnde ad confirmationem respondetur, beatos non propriè vti Deo: præcipue quia operationes, quas beati exercent circa Deum, sunt necessariæ, quæ tamen, vt ex dictis patet, debent esse liberæ. Ad confirmationem secundam respondetur, non esse locutiones illas ad eò proprias: omnes tamen dicunt ordinem ad nostram voluntatem, & operationes. Vt enim sole quatenus est in potestate mea, non illum mihi, sed me illi applicare: & quodammodo vtimur Angelis, quia volumus iuvari orationibus, vel auxilijs eorum.

SECTIO II.

Vtrum vsum sit actus ab electione distinctus.

I. Prima sententia negat, ita Aureol. apud Cap. in 1. d. 1. q. 2. Fundamentum est, quia habent idem obiectum, nempe bonum propter aliud appetendum. Confirmatur, nam supra dixi, electionem esse voluntatem efficacem; ex qua sequitur opus. Sed hæc eadem est ratio vsum: ergo, &c.

II. Secunda sententia communis Thomistarum est, hos actus ex proprijs rationibus semper esse distinctos: fundamentum est, quia electio est quasi simplex voluntas, & intentio circa finem: vsum autem non sic. Confirmatur primò, quia electio sequitur immediatè post iudicium consilij, & antecedit executionem, vsum vero non est, nisi in executione ipsa: vnde non sequitur immediatè post iudicium, sed post electionem, & imperium. Confirmatur secundo: nam vsum non propriè versatur circa medium, sicut electio, sed circa potentiam exequentem, quod ad opus applicat.

Suarez in primam secunda D. Thomæ.

Nota, electionem duobus modis posse fieri: vno modo quasi abstractivè, determinando scilicet medium, non tamen omnes particulares circumstantias, scilicet hic, & nunc, & hoc modo exequendas. Secundo modo potest fieri electio cum totali determinatione circumstantiarum particularium.

III. Dico primò. Electio cum fit priori modo, non est vsum. Hoc probant rationes secundæ sententiæ, & præcipue, quia ex vi huius electionis potentia non applicatur ad vsum. Et de hac electione intelligendus est D. Thom. cum 1. 2. q. 16. art. 4. dicit electionem antecedere vsum: moraliter enim, & ferè semper ita fit, vt prius fiat consilium, & electio de medio secundum se, quam tractetur de executione: licet interdum accidat, ad eò esse breue tempus, quod inter electionem, & vsum intercedit, vt vix percipiatur.

IV. Dico tamen secundo, per se simpliciter loquendo, necessarium non esse electionem tempore antecedere vsum. Et tunc electio, & vsum non sunt actus distincti. Prior pars probatur, quia nihil impedit quo minus intellectus subito determinet medium, & circumstantias omnes, & voluntas in eodem instanti, in quo eligit medium, eligat circumstantiam, & actualem executionem. Secunda vero pars patet ex fundamentis primæ sententiæ: & præcipue, quia ex vi talis electionis sequitur actio potentia exequentis.

VI. Dico igitur tertio. Electio, & vsum secundum se non videtur actus formaliter, vel essentialiter distincti: sed frequenter differunt secundum maiorem, vel minorem determinationem circumstantiarum. Patet ex dictis, & ratio præcipua est, quia isti actus tendunt in obiectum sub eadem ratione boni, nempe vt est vtile ad consequendum finem. & hoc est essentialiter: illa vero alia differentia videtur plane accidentaliter. Et hoc est iuxta confirmationem primæ sententiæ. Neque obstant argumenta secundæ.

VII. Quare ad fundamentum respondetur, electionem etiam versari circa medium in ordine ad executionem: vnde, quod hæc executio vel statim, vel in posterum determinetur, non arguit differentiam essentialiter, sed solum secundum magis & minus accidentaliter: & ratione huius maioris determinationis fit vt ad vsum sequatur opus, & non ad electionem, quando fit sine ista determinatione: quia exercitium operis requirit determinationem omnium circumstantiarum. Ad secundam respondetur ipsummet vsum potentia exequentis esse velut vnum ex medijs necessarijs ad consequendum finem. & ideo eandem rationem boni, & appetibilis participat: vnde non arguit distinctionem essentialiter. Secundo non sequitur, ad executionem operis esse necessarium vt voluntas directe, & quasi in actu signato velit applicare potentiam exteriorem ad opus: sed satis est, hic & nunc velle istum effectum, nã statim propter naturalem connexionem potentiarum sequitur opus, vt maxime patet in vsum ipsius intellectus. Et ita intelligitur facile D. Thom. in illo art. 4. ad 1. & 3.

SECTIO III.

Quis actus intellectus antecedit vsum, & simul quid sit imperium, & quomodo distinguatur ab vsum.

I. Auctores omnes conveniunt, reperi in nobis datum in internum quoddam imperium, quo nobis nobis imperium.

R

ipsum.

Handwritten notes in red ink on the right margin, including the name 'SUAREZ' and other illegible characters.

ipsis imperamus; quoniam imperare est inferiori mouere, & ordinare opus. Homo autem per potentias superiores se mouet, & ordinat ad operationes inferiorum potentiarum: unde in nobis distinguimus actus elicitos, & imperatos, vt infra dicitur: vide D. Thom. quodlib. 9. art. 12.

Itaque dari imperium certum est: quid autem fit, non constat inter autores. Multi censent esse ipsum actum voluntatis: ita Scot. in 2. d. 36. d. 1. Med. Codice de penitentia tract. de oratione.

2. Fundamentum principium est, quia finis imperij est mouere, & ordinare: sed mouere inferiores potentias est proprium voluntatis, vt constat ex dictis. Ordinare etiam, inquit Scotus, conuenire potest voluntati, vel per se, quia potentia immaterialis est: & hoc sufficit, vel saltem quasi per participationem ab intellectu. Confirmatur: nam imperium proxime respicit executionem: ergo est illud, ex quo immediate oritur executio. Oritur autem immediate ex vfu actiuo voluntatis, vt ex dictis patet, & in potentiis brutorum ostenditur manifeste. Nam motiones exteriores ab appetitu manant sine aliquo alio imperio.

II. Secunda sententia affirmat actum imperij pertinere ad intellectum. Ita D. Thom. 1. 2. quest. 17. artic. 1. & quest. 90. art. 1. Caietan. his locis. Scot. 1. de iust. q. 1. artic. 1. Tamen Thomistae non conueniunt in explicando rem hanc. Nam quidam dicunt hoc imperium antecedere actum voluntatis. Alij electionem: alij, solum esse post electionem, sed ante vsum. Alij etiam volunt, esse post vsum actiuum voluntatis, & immediate cadere in potentiam exequentem. In hoc tamen conuenire videntur, quia omnes putant, istud imperium esse actum distinctum à iudicio intellectus, & consistere in impulsu quodam, qui explicatur hac voce, *fac hoc*, Et Arist. 3. Ethic. cap. 10. manifeste distinguit imperium à iudicio, & vtrumque dicit esse actum prudentiae. Et ex August. 15. de Ciuit. c. 7. Fundamentum proprium est, quia intellectus est ordinare vnum ad aliud, & hoc est effectus imperij.

III. Suppono primo, nos hic loqui de imperio, quo quis sibi ipsi imperat: nam de imperio, quo alius imperat, agendum est in materia de legibus: licet hinc petenda sint fundamenta. Secundo suppono, hominem dupliciter seipsum mouere, & sibi imperare. primo, quasi in actu exercito, dum se mouet ad aliquid agendum: quamuis explicitè non exprimat illum actum, *fac hoc*. Alio modo quasi in actu signato vel expressè signando illum actum, iuxta illud, *Spera in Domino*: & illud, *Conuertere anima meam in requiem tuam*.

IV. His positis hæc censeo in re probabiliora. Primum ante electionem antecedere iudicium practicum, & non alium actum ab illo distinctum, qui possit dici imperium. Hoc supra dixi, & probaui. Secundum post electionem illam, quæ abstrahit ab executione ante vsum, natura saltem præcedere, & necessarium esse aliud iudicium magis practicum in hoc distinctum à iudicio, quod præcedit electionem, quia immediatius attingit opus, & omnes determinatas circumstantias necessarias ad operis executionem. Et hinc est quod vehementius etiam mouet voluntatem non tam virtute sua, quam virtute electionis iam factæ. Ratio est, quia ante omnem actum voluntatis debet antecedere iudicium intellectus illi consentaneum, à quo dirigatur, & illuminetur. Sed vsum actiuum est actus voluntatis, qui aliquid addit illi electioni iam factæ, ergo, &c. Et hoc iudicium merito dici solet practice practi-

Eius fundam. proprium.

Duo præsupposita pro resolutione.

IV. Probabile in hac questione. Secundum.

cum seu omnino practicum; quia omnino, & prorsus ordinatur ad executionem operis, & magis inclinat ad vincendam difficultatem operis, quæ tempore executionis maior semper apparet, quàm in consultatione, & electione abstracta.

Tertium, præter hæc duo iudicia practica reperiri in nobis actum illum, quem experimur, cum nobiscum ita loquimur interius *fac hoc*, qui actus non est iudicij, sed interior quædã locutio, qua homo sibi ipsi explicat vel rationem, vel voluntatem operis exequenti. Nam sicut exterius alios alloquimur, vel enunciando, vel imperando; ita etiam interius nobiscum: & hæc interior locutio, sine dubio, est actus intellectus, quia fit per conceptus interiores, & quia est expressio proprii iudicij, vel affectus.

Quod si quæras, quomodo fiat, arbitror, illum actum non existere, neque fieri per conceptum, quem vocant vltimum; sed per conceptum non vltimos ipsarum vocum non solum interius apprehendendo voces ipsas, sed in actu exercito, seu loquendo per signa mentis, quæ vocibus correspondent: quod patet in interiori locutione per modum optantis. Nam si consideremus, quod sit vltimum significatum huius internæ locutionis, vltimum hoc fuerit: illud certe non est, nisi desiderium voluntatis. Et tamen locutio illa in intellectu est, quæ fieri non potest, nisi dicto modo: ergo similiter in proposito.

Sed quares, an iste actus antecedat, vel sequatur voluntatem? Respondetur ex Augustin. 8. lib. Confess. cap. 9. dicente; *Imperat sibi animus vt velit, qui perium an non imperaret, nisi vellet*. Hoc ergo imperium, si efficax est & verum, absolutam voluntatem supponit. Nam si fiat sine vlla voluntate, est fictum, & tantum verba: si vero voluntas, quæ antecedit, sit inefficax, ipsum etiam inefficax erit. Et ratio est, quia tota efficacia mouendi est à voluntate. Dices, Ad quid ergo est iste actus? Respondetur: non est quidem per se necessarius, vt voluntas, aut exterior potentia moueatur: tum quia voluntas antecedit, tum etiam, quia potest esse motio, vt experimur: tum etiam, quia nulla potentia percipit illud imperium, nisi ipse intellectus. Est tamen vtilis iste actus, vt voluntas ipsa, & totus homo magis moueatur, vel vt citius aggrediatur executionem, vel constantius in ea perseueret, quia dum homo sibi ita imperat quasi supra seipsum reflectitur, & fit sibi superior: & denique quia ipsa locutio nescio quomodo vim habet mouendi, & incitandi animum.

Quartum, præter dicta iudicia practica, & istam locutionem, nullum esse actum intellectus, qui dici possit imperium, patet: quia nullus alius actus est necessarius neque ad mouendam voluntatem, neque ad potentiam exequentem. Primum patet ex dictis, quia ostensum est, voluntatem vel sufficienter moueri dictis iudicij practici: vel etiam necessariò, si aliquis actus in voluntate præcedat, cum quo alius actus necessariam connexionem habeat: quam connexionem intellectus per iudicium proponit. Secundum patet etiam, & ostenditur argumentis prioris sententiæ. Et constat ex Aristot. 3. de anima c. vi. & ex D. Thom. illa q. 17. art. 8. ad 1. potentias exequentes non applicari immediate, nisi ab appetitu.

Præterea non potest intelligi talis alius actus. Nam omnis actus intellectus, vel est apprehensio, vel iudicium, vel locutio. Et ratio est, quia intellectus essentialiter, & ad quæratè, est potentia cognoscitiua: potentia autem cognoscitiua duo tantum potest efficere, nempe cognoscere quod

V. Tertium.

VI. Quomodo fiat actus interior interioris?

VII. An istud imperium non imperaret, nisi vellet? ite vel post voluntatem existat.

Non est necessarium, sed vtile.

VIII. Quartum probabilis in hac questione.

Probatur primo.

IX. Probatur secundum.

quod non fit, nisi apprehendendo, & iudican-
do, & exprimere quod cognovit, nempe lo-
quendo: ergo, &c. Confirmatur, quia quicquid
voluntas efficit, efficit per modum potentiz
appetentis. Unde si mouet, & applicat exte-
riores potentias ad opus, id non facit, neque
potest, nisi appetendo, & volendo: ergo simi-
liter intellectus, quicquid operatur, & efficit
per modum potentiz cognoscitiuz: vel certe si
non potest illi accommodari, tanquam cognos-
centi, nullo modo potest fieri, etiam ad qua-
sitionem de nomine pertinere videtur, cui istor-
um actuum accommodari debeat nomen, &
ratio imperij, quæ est mouere cum ordina-
tione.

Confir.

X.
Cui actus
competat
nomen im-
perij i. asser-
tio.

Et dico breuiter primo, vsum voluntatis sæ-
pe dici imperium, id constat ex D. Thom. 1.2. q. 71.
art. 6. ad 2. & 2.2. q. 4. art. 2. ad 2. quibus locis vo-
luntatis dicit esse imperare cæteris potentiis, et-
iam intellectui. Et eodem modo, vt dictum in-
fra, vnus actus voluntatis imperatur ab alio ac-
tu eiusdem, vt actus misericordiz ab actu cha-
ritatis. Et ratio huius locutionis sumi potest
ex dictis in prima sententia: & quia imperare
est habentis dominium: voluntas verò est, quæ
quasi habet dominium omnium actionum hu-
manarum.

XI.
2. Assertio.

Dico tamen secundò. Actus intellectus dicitur
imperium, & propriè illi conuenit ratio hu-
ius vocis. Hoc vult D. Thom. in d. quest. 17. art. 1. &
patet, nam in primis illa actio per modum im-
perantis manifestè continet rationem imperij,
quia mouet, & ordinar. Patet etiam, quia simili
modo imperant alij: & hoc modo videtur lo-
qui Aug supra: tamen Arist. non loquitur de hoc
imperio vero, sed de illo, quod simpliciter neces-
sarium est ad actus prudentiz, & exercitium vir-
tutis. Et ideo Arist. tam iudicium illud practicũ,
quod antecedit electionem: quam quod antecedit
vsum, vocat imperium. Et ratio est, quia im-
perare non est quomodocumque mouere, sed
mouere quasi imponendo legem: intellectus au-
tem est qui legem ponit voluntati, quoniam iu-
dicat de agendis.

XII.
Notatio 1.

Sed nota primò, multos in hoc fuisse dece-
ptos, quia putant de ratione imperij intellectus
esse, vt necessitatem inferat voluntati, & pro-
pterea non attribuunt hanc rationem iudicio
practico, sed alteri actui, quod falsum esse con-
stat ex D. Thom. art. 3. & 4. ad 2. & contra Arist.
dicentem rationem imperare voluntati regen-
do, & iudicando. Et ratione constat, quia non est
de ratione legis, vt necessitatem inferat: ergo nec
de ratione particularis imperij, quod quis sibi
imponit, quod est quasi lex particularis. Et
confirmatur: nam cum alijs imperamus: non in-
ferimus illis necessitatem. Nota secundò apud
Arist. cum distinguit imperium prudentiz à iu-
dicio, nomine imperij intelligere illud iudicium
practice practicum, quod propriè antecedit v-
sum tanquam eius regula. Neque verò intelligit
hunc actum non esse per modum iudicij: nam
falsum id esse constat ex dictis. Constat etiam ex
verbis eius: nam dicit, illum actum esse conclu-

sionem syllogismi practici: conclusio autem vim
iudicij habet, nam manifestat connexior em in-
ter electionem factam, & vsum, seu exercitium
actionis: & hinc habet vim ad determinandam
voluntatem: nam reuera si talis actus nihil de-
nuo ostenderit voluntati, esset inutilis: distin-
guat ergo hunc actum à iudicio, quia tota consul-
tatione, & iudicio, quod post illam sequi-
tur: facta autem consultatione, & iudicio, iam
difficultas non est, in cognitione, sed in exequen-
do; & per hoc constat, quid veritatis habeant
sententiz allatz.

Et ex his facile soluitur quæstio, quam D.
Thom. art. 3. illius questionis 17. tractat: nempe an
vsum præcedat imperium? In qua breuiter nota,
voluntatem vt intellectũ, & alijs potentiis, quia
omnis actus liber vt sic, est à voluntate: loqui er-
go possumus de vso voluntatis & imperio intel-
lectus, prout directè tendunt ad directionem, seu
actionem potentiz exequentis: hoc modo con-
stat, imperium eo modo, quo est in intellectu, an-
tecedere vsum ratione iudicij practici. Quod sa-
tis ex dictis patet: ratione vero illius locutionis
non necessario antecedere, sed quasi concomi-
tante. Notat verò D. Thom. illud imperium, seu
iudicium intellectus, etiam omnino practicum
fit, sæpe natura tantum, non nunquam vero et-
iam tempore antecedere vsum, quia vel impe-
rium non est efficax, vel voluntas non vult obe-
dire, sed mutare, vel differre electionem: vel for-
tè, quia potentia exequens est aliquo modo im-
pedita. De ipso autem vso voluntatis dicit D.
Thom. nullo modo antecedere actionem poten-
tiz executiuz: quia omnino mouet illam, & quia
in genere moris non solum est principium effe-
ctuum eius, sed quasi forma, & ideo censetur
esse simul omnino.

XIII.
An vsum præ-
cedat impe-
rium.

Vno modo
imperium
præcedit.

Si autem loquamur posteriori modo, & con-
sideremus ipsum imperium, quatenus actus li-
ber est, necessario dicendum est, à voluntate
procedere: atque adeo esse potest ad aliquem v-
sum voluntatis. Sed oportet hic aduertere, istum
vsum non necessariò per actum formalem, & ex-
pressum, quo voluntas velit intellectui impera-
re: sed frequenter fieri solum virtuali vso: nam
posita intentione efficaci finis, sæpe ex vi illius
applicatur intellectus ad inquirenda media. Et
similiter ex vi electionis applicatur ad cogitan-
dum de executione ipsa, licet etiam interdum
præcedere possit ille formalis actus voluntatis
applicantis intellectum: quod maximè cõtingit
in illo imperio, quod fit per interiorẽ locutio-
nem: nam cum illud non sit ex natura rei simpli-
citer necessarium: vix vnquam sequitur ex vir-
tute alterius actus, sed ex formali voluntate sibi
imperandi, sicut contingit in imperio; quo alijs
imperamus. Unde fit, vt ante hanc voluntatem
debeat præcedere & cognitio, & iudicium, &
consequenter quodammodo vsum. Quapropter
ne in infinitum procedatur, in aliquo vir-
tuali vso intellectus sisten-
dum est.

XIV.
Alio modo
subsequitur.